

запропонувати заходи з вдосконалення даного механізму;

– узагальнити закордонний та вітчизняний досвід і розробити рекомендації із позицій системного та ситуаційного підходів щодо формування адекватних організаційних структур з метою підвищення ефективності інноваційної діяльності;

– дослідити психологічні аспекти формування інноваційної стратегії на засадах організаційно-культурного підходу, причини опору інноваційним процесам на вітчизняних хлібопекарських підприємствах.

Практичне рішення окреслених вище питань полягає в розробці методичних рекомендацій, які дозволять підвищити обґрунтованість рішень щодо інноваційного стилю управління підприємством в перехідних умовах. Їх реалізація сприятиме активізації відтворювальних процесів хлібопекарського підприємства та забезпечить приріст їх інноваційного потенціалу [3].

Як висновок можна зазначити, що осмислення сутності та особливостей альтернативних моделей інноваційного розвитку підприємств, їх еволюції у розвинутих країнах дозволило глибоко дослідити передумови ефективної інноваційної діяльності, обґрунтувати необхідність систематизованого та цілеспрямованого здійснення нововведень в господарському механізмі хлібопекарського підприємства.

Література

1. Варфоломієва В.О. Інформаційне забезпечення управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств малого бізнесу // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - № . – С.165 – 171.

2. Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. та ін. Інноваційний розвиток промисловості України / За ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка. – К.: КНТ, 2006. – 648 с.

3. Федулова Л.Н., Перспективи інноваційно-технологічного розвитку промисловості України // Економіка України. – 2008. – № 7. – С. 24–36.

Антон Стельмащук
д.е.н., професор,
Тернопільський інститут АПВ НААН,
м. Тернопіль

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне функціонування підприємства неможливе без належної системи управління його капіталом. Капітал підприємства – складна і абстрактна категорія. Для управління капіталом підприємства необхідно наповнити його конкретним змістом, визначити з позиції суб'єкт-об'єктних відносин.

Одним з основних напрямів ефективного управління капіталом є системний підхід, який має низку взаємопов'язаних аспектів, що в сукупності та єдності розкривають його сутність.

Розглядаючи капітал підприємства як систему, важливо визначити її з точки зору класифікації систем. Капітал підприємства за найважливішими класифікаційними ознаками є матеріально-абстрактною, динамічною, відкритою, складною, імовірнісною і нелінійною системою. Капітал являє собою матеріально-абстрактну систему, оскільки містить як матеріальні об'єкти (фізичний, фінансовий капітал та інтелектуальний капітал в частині технічного та програмного забезпечення, патентів, товарних знаків), так і абстрактні (інтелектуальний капітал в частині знань, творчих здібностей, культури, інформації, досвіду тощо).

Капітал підприємства навіть з суто економічної точки зору є динамічним об'єктом, тому що існує лише в русі, а з точки зору системного підходу з часом стан системи „капітал підприємства” змінюється, отже система є динамічною. Відкритість системи „капітал підприємства” пояснюється постійною взаємодією із зовнішнім середовищем, з капіталами інших підприємств, що дозволяє їй розвиватись та ускладнюватись. Система „капітал підприємства” та її складові функціонують не заздалегідь передбаченим чином, неможна дати детального прогнозу щодо взаємодії всіх підсистем та елементів, тому що суттєвим є вплив невизначеності, що дозволяє назвати систему „капітал підприємства” імовірнісною.

Капітал підприємства є системою із розвинутою структурою, складається з підсистем (передусім фізичної, фінансової та інтелектуальної), які в свою чергу складаються з підсистем, а останні з елементів, що дозволяє назвати капітал підприємства складною системою. Нелінійність капіталу як системи пояснюється наявністю нелінійних зв'язків та нелінійних залежностей між його елементами, а також нелінійністю розвитку всієї системи.

За походженням, описом елементів та способу управління система „капітал підприємства” є змішаною, оскільки, по-перше, містить живі та неживі елементи різного походження: біологічного, технічного, соціального, інформаційного і т.д., по-друге, містить якісні та кількісні, дискретні та безперервні змінні, по-третє, має зовнішнє управління та самоуправління.

Окрім описаних класифікаційних ознак капітал підприємства має низку специфічних, серед яких:

- перманентність: капітал існує як система, яку непросто знищити: він може змінити власника, юридично-організаційну форму, природну форму тощо, але не зникне з економічного простору зовсім;

- адаптивність: капітал підприємства є системою, що підтримує певний баланс зовнішніх та внутрішніх можливостей існування та розвитку (внутрішніх спонукальних мотивів діяльності та зовнішніх, що створюються ринковим середовищем), а також може пристосовуватись до швидкоплинних змін як зовнішнього, так і внутрішнього середовища;

- капітал є системою, що самоорганізується, самостійно забезпечує підтримку умов функціонування, тобто довільну зміну природних форм, обмін ресурсами всередині системи та із зовнішнім середовищем;

- капітал є системою, що саморегулюється: самостійно забезпечує приведення системи управління його складовими у відповідність змінам умов функціонування;

- капітал є системою, що саморозвивається: самостійно забезпечує умови довготривалого існування та розвитку у відповідності зі своєю сутністю та призначенням у суспільстві взагалі та на підприємстві зокрема.

Капітал підприємства – це цілісність, в якій можна виділити певні складові, що функціонують разом, утворюючи в сукупності функціонування системи як цілого. Це перший аспект цілісності капіталу підприємства. Другий аспект полягає у незбереженні адитивності, тобто сума властивостей компонентів капіталу не визначає властивості всього капіталу. Наприклад, сукупністю властивостей банківського рахунку, устаткування, патентів підприємства як елементів його капіталу неможливо визначити властивості всього капіталу.

Неоднорідність системи „капітал підприємства” пояснюється великою кількістю елементів, що мають різну природу: матеріальні та нематеріальні блага, останні в свою чергу можна поділити на фінансові та інтелектуальні. Властивість взаємозалежності полягає у тісному взаємозумовленому зв'язку підсистем та елементів капіталу, а також постійній взаємодії із зовнішнім середовищем, в процесі чого й проявляються сутність і властивості капіталу. Агрегованість системи „капітал підприємства” – об'єднання декількох параметрів системи у параметри більш

високого рівня.

Структурність капіталу підприємства пояснюється сукупністю його компонентів та зв'язками між ними, що мають стійкий характер та визначають внутрішню будову та організацію капіталу як цілісної системи. При дослідженні структура капіталу підприємства виступає як спосіб описання його організації, дозволяє виявити й показати зв'язки та функції, які він виконує. Ієрархічність капіталу підприємства виражається у тому, що кожен його компонент можна розглядати як систему (підсистему) більш широкої глобальної системи, як наприклад, фінансовий капітал є підсистемою підприємства, яку називають фінанси підприємства, що в свою чергу можна розглядати як частину фінансів регіону, країни і т.д. Якщо розглянути капітал у цілому, то можна прослідкувати аналогічний ланцюжок більш глобальних систем.

Юрій Стельмащук
магістр державного управління,
м. Тернопіль

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Глобальна екологічна політика сьогодні є дуже важливою для вирішення гострих та загрозливих екологічних проблем людства планетарного масштабу. Її реалізація не буде успішною без активної підтримки та участі економічно розвинутих країн, на які припадає найбільша частка забруднень та споживання компонентів природного капіталу. На жаль, окремі країни не завжди виконують рішення світової спільноти з питань збереження довкілля (наприклад, США не ратифікувала Кіотський протокол). На наш погляд, відмови підписувати спільні екологічні угоди зумовлені, по-перше, відсутністю чіткої правової бази, суперечливістю законів, розмивчастим покаранням. По-друге - економічною невивідністю їх виконання.

В межах держави важливе значення має формування та проведення ефективної національної екологічної політики, спрямованої на досягнення стратегічних екологічних цілей. Під час формування національної екологічної політики повинні враховуватися особливості розвитку регіонів держави. Адже регіони, зокрема України, відрізняються за соціально-економічним та екологічним рівнями розвитку, що потребує специфічного підходу до розробки та реалізації екополітики кожного з них відповідно до національної екологічної політики.

Національна екологічна політика має формуватися на таких принципах: „забруднювач платить”, „жертва платить” та „споживач платить”, екологічної передбачливості, пріоритетності екологічної безпеки в екополітиці, гарантування екологічно безпечного середовища для проживання та субординації”.

У країнах Європи формування екологічної політики, ґрунтується на таких критеріях:

- ефективність: досягнення цілей з мінімальними витратами;
- справедливість розподілу: тягар, пов'язаний із збереженням довкілля, розподіляється між людьми, районами, галузями, націями і поколіннями;
- наслідки для державних фінансів: відповідність до принципів економії у разі проведення державою екологічних заходів.

Ефективність національної екологічної політики значною мірою залежить від сукупності інструментів, тобто організаційних, правових, соціальних та психологічних засобів, необхідних для досягнення її мети.

Зазначимо, що одні інструменти екополітики можуть бути пріоритетними над